

Mile Lajos
**„Zörgölődő
szélvizit”**

Ki hitte volna, hogy ilyen régen lesz, ami akkor volt! Úgy a legpontosabb, ha azt mondom: valamikor. Mint a mesében. Mondhatnék olyat is, hogy „mintha tegnap lett volna”, de hát azóta annyi tegnap volt, hogy alig érünk a máig. Mintha már kezdett volna pirkadni, jóllehet talán még nem is derengett, „horkolás az élet / mély szusszanások”, abban a soha véget nem érő, sötétszürke, nyálas-nyúlós homályban tartottak éjszakáink, napjaink.

Tehát: *Napjaink*. Rendes, négyemeletes, szocreálos panel földszintjén maga a szerkesztőség. Ugyan, hol egyebütt? Messze mindentől, Szatmártól, Debrecenről főleg, amúgy a város közepén. Ha akkor tudtam volna, hogy minderre majd (most) vissza kell emlékezni, biztosan jobban megjegyzek mindent. Pedig nagyon figyeltem, hiszen írtam egy dolgozatot, bíztattak, lesz, ami lesz, beviszem. Bementem: kopogtattam, köszöntem (Csókolom! Jó napot!...*szervusztok*...), megmondtam a nevet, leültem, széjjelnéztem. Beszélgettünk. Az írást lehozták. LEHOZTÁK! Örömmünnp az Avasi lakótelep hetedik emeleti albérletében, ámuló szomszédok, gyerünk a Platánba; azt hiszem, sör-unikum. (Már talán lehetett kapni, mondom: mintha pirkadt volna.) Aztán bejártam a szerkesztőségbe, Debrecen kezdett távolodni.

Egyszer csak ott volt Laci bácsi! Kalász László. Ifonti baromságomban azzal ettettem magam, hogy én már rengeteg dolgot ismerek, aztán szép lassan kezdtem rájönni: a Perkupa–Szalonna tengely átfésülése nélkül kevés érdemlegeset mondhatok új pátriám meghatározó lírai jelenségeiről. Laci bácsi talán verset hozott, vagy csak úgy beugrott, ha már erre járt, mindenestre eltelt már vagy tíz perc is (tiszteletlenségem bemutatkozás, egy kis kedélyeskedés, idélen feszengés, már ami engem illet) mikor elhangzott a vezényszó: Gyerünk a Gastrofolba! Pár lépés az egész, étkezde, presszó és kocsmá megmásíthatatlan keveréke, erőteljes keletnémet dizájn, tarhonyaleves, kelkáposzta-főzelék és ember-

társaink kipárolgásának, valamint a Symphonia füstjének átható elegye. Én: sör-unikum, Laci bácsi fröccsöt kért, de ne hidegen (micsoda?!), ugyanis panaszkodott a fájós torkára. Hangja is kicsit rekedt volt. Megszoktam én már, még ha borzasztóan untam is, hogy „belesápadunk / a gondolatokba / és bátran kimondjuk a semmit”, de ez a fecsegés más volt. Érdektelenebb és sokkal izgalmasabb. „Sörben borban / mosnám meg gondjainkat / gégém útjain tisztulna a világ”, dehát Laci bácsi! Talán ennyi idő is elég volt belátni: „nem vagyok kardnyelő”, nem bizony, én sem. Még egy kört! Aztán indult a busz, persze nekem is, szarul ugyan, de meg kellett élni, kezdődött hát minden előlről, de már nem ugyanúgy.

Hétköznapjaink közepette elérkezett a Tokaji Írótabor ideje is. Mi csak Tokaji Ivótábornak tituláltuk, nem minden alap nélkül. Ültünk a díszteremben, vagy miben, köszöntés, előadások, vitaindítók, viták, szervezte a Népfront. Volt koszorúzás is. Mi Laci bácsival rendetlenkedtünk. Néha intett a szemével, menni kellett. Nem messze a honmentő tanácskozástól, egy magánház udvarán bort mértek. Amíg odaértünk, amíg ittunk, amíg visszamentünk, vagy a tanácskozás szüneteiben ismerős úgy elmenni mellettünk nem tudott, hogy megúsza volna Laci bácsi aktuális viccét, miszerint: „Láttad már a Patyomkin? Nem? Előpetyem?” Mikor már hétszázhatvanhatodjára sütötte el Laci bácsi, természetesen volt akinek ötször is, bátortalanul megkérdeztem: „Latyi bátyi! Nem fognak itt minket nyakon batyni?” Nem zavarta, mondta tovább. Benn a teremben már Herder szelleme járt körbe-körbe, volt, aki borongott, volt, aki lázadt, és volt, aki jegyzetelt. Laci bácsi meg csak rendületlenül kérdezgette: „Láttad már a Patyomkin?”. Nem sokáig ugyan, de morfondíroztam: miért csinálja. Hülye kérdés volt. Hiszen leírta: „én csak verseimnek hiszek”.

Még szép! Igazad volt, igazad van, Laci bácsi.

Békési Gábor

Kalászatok a levélboglyában

Tétova gondolatok Kalász László levelezését forgatván (részletek)

Egy évvel Kalász László halála után került a levelezése a miskolci Herman Ottó Múzeum birtokába – elsősorban a Kalász család megértő önzetlenségének és Porkoláb Tibor munkájának köszönhetően. Természetesen a levelező párbeszédnek ezek csak az egyik oldalát képviselik: azokról a levelekről van szó, amiket Kalász László másoktól kapott és megőrzött. Az ő válaszaire legjobb esetben is legfeljebb következtetni lehet belőlük, azokat a címzettek őrzik. Így is párját ritkító, hatalmas anyagmennyiség ez: összesen – ha jól számoltam – 873 darab önálló dokumentumról van szó az 1958–1998 közötti évekből. Többségük levél, de tartalmaz jó néhány táviratot, meghívót, cédulát, cetlit, kártyát stb., a gyűjtemény önszerveződésének tanulságos kavalkádjában. Épp ezért nem vállalkozhattam arra, hogy teljes mélységében feldolgozzam, az majd talán egy későbbi munkának lesz osztályrésze. Itt és most pár kedves, élcelődő, néha szemtelen, különc gondolatot szeretnék csak kiemelni, sőt ennek intervallumát is a pálya első, felívelő szakaszára korlátozom.

A gyűjtemény egyik korai darabjában az tükröződik, hogy Kalász Csoóri Sándorhoz fordult segítségért, hogy verseinek megjelenési fórumot, pályakezdéséhez kapaszkodót találjon. A fennmaradt levélváltásokból kiderül, hogy Csoóri elsősorban a rádiónál tudta beajánlani írásait. A Magyar Rádióban Kalász bekerült a *Magvetők* című új sorozatba. „A Rimbaudnak önmagáról címűt mindenképpen be akarom tenni (írja Csoóri Sándor Szalonnára már 1960-ban). Kitűnő a vers! Talán nem is megformálásában remek, hanem a lényegben, a fölényes pogányságában, az isteni kamaszságban.”

Néhány hónap múlva Latinovits Zoltánhoz is eljutottak Kalász versei, hiszen máskülönben nem írt volna levelezőlapot a felkarolás szándékával: „Kedves Lacikám, megbeszélésünk szerint megbeszéltem Pesten versek megjelenetési lehetőségét. Kérlek Garai Gábor költő, Élet és Irodalom szerkesztősége címre küldj fel az általad legjobbnak tartottak közül. Sokszor üdvözlő Latinovits Zoltán.”

A Kortársról érkezett az a fennmaradt utalvány, amelyen 600 Ft-ot, az első komolyabb honoráriumok egyikét fizették ki két verse megjelenéséért. Ugyanakkor a Kortárs szerkesztője, Simon István volt az is, aki bírálatában megdorgálta a szerzőt –

talán nem vált hátrányára –: „Verseid (szinte mindegyik) egy kiforrott hangú, egyéni színezetű költőt jeleznek. Kár, hogy itt-ott hányaveti módon kezeled írásaidat, legalábbis ezt érzem. Talán nagyobb önfegyelem kellene, ellenállás az anyaggal szemben, csak a lényeges dolgokra való törekvés. Az látszik, túl könnyen írsz – lehet, hogy nincs igazam, de ez az érzésem. Elhiszem, hogy nehéz a helyzeted, egyedül, visszhang és kritika nélkül nehéz előbbre jutni. Megpróbálom az *Alkonyodik* címűt közölni. Nagyon tetszik. Különb is ez a legjobb az itt lévők között. Küldjél újabbakat is! Szeretettel üdvözlő Simon István.”

Rendkívül tanulságosak a régi jó barát, Kiss Ferenc irodalomtörténész levelei, hiszen közeli ismerősök lévén írásaik hangja bensőségesebb, s olyan témákat is érinthetnek, amiket mások esetleg kikerülnek. A humor kedvesen kacsint ki az olvasóra is a sorok közül: „Ha jól értem, unod Szalonnát. Biztos van rá okod. De Miskolcon jobb volna? Többször rúgnál ki a hámból, jobb verseket nem írnál s civódnál a családdal a csavargások miatt. Vagy már végérvényesen konszolidálódtál?” „Öröm volt olvasnom leveled azért is, mert valóságos remekmű. Szelíd, rezignált humora elsőrendű művészi érték. Nem gondolod, hogy jó lenne ilyen levélformában feldolgozni élményeidet? *Egy tanító levele?* Szeretnék erre rábeszélni. Próbáld meg! De ilyen spontánul, természetesen. Nagyon izgalmas lehetne.”

Habár kezdetben hűvös távolságtartással, de 1962 áprilisától megindult a Napjaink, amely kezdetől megjelenési fórumot nyújtott a helyi írók között Kalász Lászlónak is. Az ismerkedés korszakáról vall egy rövid levél a gyűjteményben: „Kedves Kalász Elvtárs! Mellékelten küldjük a Napjaink novemberi számát tiszteletpéldányként. Megjelent verseiért 250,- Ft tiszteletdíjat utaltunk ki, melyet a 3%-os adó, az Irodalmi Alapnak járó 1%-os hozzájárulás és a postaköltség levonása után címére elküldtünk. Baráti üdvözléssel: Gulyás Mihály, felelős szerkesztő.” Ez a munkakapcsolat mélyült barátsággá a lap többi szerkesztőjével is: Kabdebó Lóránttal, Zimonyi Zoltánnal, Serfőző Simonnal. Talán közöttük cserélődtek a legcinkosabb levelek, amelyeknek már egy szavát sem szabad komolyan venni – később erre is hozok példákat.

Más viszony fűzte Kalász Lászlót az Új Írás szerkesztőihez, kezdetben főleg Farkas Lászlóhoz. Ez az irodalmi folyóirat kez-